

Explaining Bullying in Adolescent Based on Parental Maltreatment and Attachment to Parents: The Mediating Role of Perceived Social Support

Afzal Akbari Balootbangan¹, Mina Haydari²

1. Assistant Professor, Department of Psychology and Counseling, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: akbariafzal@cfu.ac.ir
2. Master's Student in Clinical Psychology, Kashmar Branch, Islamic Azad University, Kashmar, Iran. E-mail: minaheydaie@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 11 May 2025
Received in revised form: 24 June 2025
Accepted: 09 July 2025
Published Online: 23 September 2025

Keywords:

Bullying in Adolescent,
Parental Attachment,
Parental Maltreatment,
Perceived Social Support

ABSTRACT

Background: Empirical research evidence indicates that bullying has become a widespread and pervasive issue among adolescents, with various factors identified as its predictors. Parental attachment, parental maltreatment, and the social support available to adolescents appear to play crucial roles in this phenomenon. Thus, examining these variables within a model warrants further investigation. The aim of the present study was to explain bullying in adolescent based on parental attachment and parental maltreatment, with the mediating role of perceived social support.

Method: This study employed a descriptive correlational design using path analysis. The statistical population consisted of all adolescents aged 14 to 17 in Gonabad city during the 2025 academic year. A total of 287 participants were selected through cluster sampling. They completed the following questionnaires: the Illinois Bully Scale (Espelage & Holt, 2001), the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (Zimet et al., 1988), the Parental Bonding Instrument (Parker et al., 1979), and the Parental Abuse Questionnaire (Fedeale, 1989). Data were analyzed using Pearson correlation and path analysis via SPSS_{V24} and AMOS_{V24} software.

Results: Results revealed that parental maltreatment ($\beta = 0.240$), parental attachment ($\beta = -0.240$), and perceived social support ($\beta = -0.428$) had significant direct effects on bullying in adolescent ($p < 0.01$). Additionally, parental maltreatment ($\beta = 0.216$) and parental attachment ($\beta = -0.159$) had significant indirect effects on bullying through perceived social support ($p < 0.01$).

Conclusion: The structural model of bullying in adolescent based on parental attachment and parental maltreatment, mediated by perceived social support, demonstrated acceptable fit indices. This model can be utilized by educators, school administrators, psychologists, family counselors, and educational specialists to enhance parent-child relationships, foster social support, and reduce both parental maltreatment and bullying in adolescent.

Citation: Akbari Balootbangan, A., & Haydari, M. (2025). Explaining Bullying in Adolescent Based on Parental Maltreatment and Attachment to Parents: The Mediating Role of Perceived Social Support. *Journal of Clinical Psychology*, 17(3), 77-94.

DOI: <https://doi.org/10.22075/jcp.2025.37667.3182>

© 2025 The Author(s): This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, As long as the original authors and sources are cited. No permission is required from the authors or the publishers

✉ **Corresponding Author:** Afzal Akbari Balootbangan, Assistant Professor, Department of Psychology and Counseling, Farhangian University, Tehran, Iran.
E-mail: akbariafzal@cfu.ac.ir, Tel: (+98) 9103839522

Extended Abstract

Introduction

Adolescence is widely recognized as one of the most sensitive and critical developmental periods, characterized by significant biological and maturational changes. It is often viewed as a transitional phase toward adulthood and identity formation within society. During this stage, adolescents encounter numerous challenges. One of the most prevalent social problems affecting adolescents worldwide is bullying. Bullying refers to a deliberate act in which an individual exerts power over another weaker individual or group. Multiple factors and correlates contribute to bullying in adolescent. According to existing research, social support is considered one of the most significant moderating and protective factors for both bullies and victims. Researchers conceptualize bullying as a form of chronic stress, while social support is regarded as a key coping resource, particularly for victimized students. High levels of social support have been shown to interrupt bullying behavior at its early stages. Additionally, studies have found that adolescents who experienced parental maltreatment during childhood often struggle with social relationships and are more likely to engage in bullying behaviors. Based on the Cycle of Violence Theory, those who were subjected to abuse and neglect report a higher incidence of physical, psychological, behavioral, interpersonal, and learning problems. Furthermore, adolescent attachment to parents plays a significant role in bullying behavior. Inadequate parenting is considered one of the key determinants of bullying. A warm and secure bond with parental figures provides children with a sense of safety and confidence, enabling them to form positive relationships and effective interactions with others—thereby reducing the likelihood of victimization. Given these findings, there is a need for research that can comprehensively explain the factors influencing bullying in

adolescent. Therefore, the central question of the present study is whether a structural model explaining bullying in adolescent based on parental attachment and parental maltreatment, mediated by perceived social support, demonstrates acceptable model fit?

Method

This study employed a descriptive-correlational design using structural equation modeling. The statistical population included all Upper secondary school students aged 14 to 17 in Gonabad city during the 2025 academic year. Based on Kline's sampling guideline, 300 students were selected using a multistage cluster random sampling method. The research procedure was as follows: First, Gonabad was divided into three geographical zones north, south, and central. From each zone, two high schools (one for boys and one for girls) were randomly selected. Within each selected school, students who scored one standard deviation above the mean on the bullying scale were identified. From each school, the 50 students with the highest bullying scores were chosen as the final sample. Participants completed the following questionnaires: the Illinois Bully Scale (Espelage & Holt, 2001), the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (Zimet et al., 1988), the Parental Bonding Instrument (Parker et al., 1979), and the Child Abuse Questionnaire (Fedeale, 1989). Data were analyzed using Pearson correlation and structural equation modeling with SPSS_{V24} and AMOS_{V24} software.

Results

A total of 287 adolescents aged 14 to 17 participated in this study. The mean and standard deviation of age were 15.63 ± 1.04 for girls, 15.50 ± 1.08 for boys, and 15.55 ± 1.06 for the total sample. Among the participants, 94 students (32.8%) were in 10th grade, 89 students (31%) in 11th grade, and 104 students (36.2%) in 12th grade. Regarding gender, 120 participants (41.8%) were female, and 167 (58.2%) were male.

Inferential findings indicated that parental maltreatment was positively and significantly associated with bullying, whereas perceived social support and parental attachment were negatively and

significantly associated with bullying ($p < 0.01$). The direct and indirect effects within the structural model are presented in the table below.

Table 1. Structural Model: Path Estimates and Direct and Indirect Relationships

Path	β	SE	B	CR	P
Parental Maltreatment → Bullying in Adolescent	0.240	0.081	0.049	3.169	0.001
Parental Attachment → Bullying in Adolescent	-0.240	0.081	-0.133	-3.207	0.001
Perceived Social Support → Bullying in Adolescent	-0.428	0.113	-0.448	-3.862	0.001
Parental Maltreatment → Perceived Social Support	-0.504	0.064	-0.098	-7.314	0.001
Parental Attachment → Perceived Social Support	0.370	0.068	0.196	4.967	0.001
Parental Maltreatment → Perceived Social Support → Bullying in Adolescent	0.216	0.072	Lower limit	Upper limit	0.001
			0.121	0.353	
Parental Attachment → Perceived Social Support → Bullying in Adolescent	-0.159	0.054	-0.262	-0.098	0.001

According to the results presented in the table, the variables of perceived social support, parental maltreatment, and parental attachment had significant direct effects on bullying in adolescent. Additionally, the findings on indirect effects revealed that parental maltreatment and parental attachment, through the mediation of perceived social support, had significant indirect effects on bullying.

Conclusion

The findings of the present study indicated that parental maltreatment had a significant, positive, and direct effect on bullying in adolescent. This relationship can be explained through attachment theory. Attachment theorists propose that forming interpersonal relationships and receiving social support are fundamental human needs. According to this view, insecure or negative attachment styles, often resulting from childhood abuse by caregivers, can have a profound impact on later peer relationships. Consequently, children who experience maltreatment by their parents may internalize such behaviors and replicate them in their interpersonal interactions with peers and classmates. Thus, it can be argued that parental maltreatment may contribute to the emergence or intensification of bullying behavior in adolescents. Another key finding of this study revealed that parental attachment had a significant, negative, and

direct effect on bullying. Children with a secure emotional bond with their parents tend to view themselves as worthy of love and support and are more likely to form healthy and positive relationships with others. In contrast, children with insecure emotional attachments often experience difficulties in self-regulation and are more prone to display aggressive and antisocial behaviors, such as bullying, during childhood and adolescence. Furthermore, the results indicated that parental maltreatment had a significant, positive, and indirect effect on bullying through the mediating role of perceived social support. This finding can be explained by the notion that during adolescence, sources of social support undergo significant shifts. Specifically, feelings of closeness and support from parents tend to decline during this period, while peer relationships become more intimate, explicit, and supportive. Therefore, perceived social support can be conceptualized as a key mediating variable, the absence of which may lead to bullying, maladjustment, or other psychological issues in adolescents. When adolescents experience maltreatment from their parents and simultaneously lack adequate social support, they become more vulnerable to engaging in aggressive behaviors such as bullying. Consequently, the presence of social support from significant figures in an adolescent's life may partially buffer the impact of

parental maltreatment on bullying behavior. Finally, the results showed that parental attachment also had a significant, negative, and indirect effect on bullying through perceived social support. This finding suggests that a strong parental bond can foster the development of social support networks for adolescents, helping them feel supported in various life situations. Adolescents who have a healthy, positive, and constructive emotional connection with their parents are less likely to engage in aggressive behaviors such as bullying. In contrast, a lack of parental attachment combined with insufficient social support may increase adolescents' tendency to exhibit bullying behavior.

Ethical Considerations

Ethics Code: This research has ethical approval from the Islamic azad University of Kashmar.

Financial support: This research has not received financial support from any institution.

Authors' Contributions: Afzal Akbari Balootbangan: Writing the initial version of the article, performing statistical analysis, Review of the theoretical foundations and planning of the study, supervision and management of the research, review, correction, and approval of the final version of the article.

Mina Haydari: Collecting data, review of the theoretical and approval of the final version of the article.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: This article is taken from the master's thesis of the first author in the major of clinical psychology in the psychology department of the Islamic azad University of Kashmar, and the authors hereby sincerely thank all the participants who helped us in conducting this research.

تبیین قلدری در نوجوانان بر اساس بدرفتاری والدین و پیوند با والدین: نقش میانجی گر حمایت اجتماعی ادراک شده

افضل اکبری بلوطبنگان^{۱*}، مینا حیدری^۲

۱. استادیار، گروه روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. ایمیل: akbariafzal@cfu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، واحد کاشمر، دانشگاه آزاد اسلامی، کاشمر، ایران. ایمیل: minaheydaie@gmail.com

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۱

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۴/۰۳

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۸

انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها:

بدرفتاری والدین،

پیوند با والدین،

حمایت اجتماعی ادراک شده،

قلدری در نوجوانان

زمینه: شواهد پژوهشی حاکی از آن است که قلدری در بین نوجوانان به امری شایع و فراگیر تبدیل شده است و عوامل متعددی را به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های این امر عنوان می‌کنند. به نظر می‌رسد پیوند با والدین، بدرفتاری والدین و حمایت‌هایی که نوجوانان می‌توانند اخذ کنند، نقش مهمی در این پدیده دارد. از این رو پرداختن به این متغیرها در قالب یک مدل بر روی نوجوانان نیاز به بررسی بیشتر دارد. هدف از پژوهش حاضر تبیین قلدری در نوجوانان بر اساس پیوند با والدین و بدرفتاری والدین با نقش میانجی گر حمایت اجتماعی ادراک شده بود.

روش: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی به روش تحلیل مسیر بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه نوجوانان ۱۴ تا ۱۷ ساله شهر گناباد در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود که از بین آن‌ها تعداد ۲۸۷ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های قلدری ایلی‌نویز اسپلاگه و هولت (۲۰۰۱)، حمایت اجتماعی زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، پیوند با والدین پارکر و همکاران (۱۹۷۹) و بدرفتاری والدین فیدل (۱۹۸۹) پاسخ دادند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر به کمک نرم‌افزارهای SPSS_{V24} و AMOS_{V24} استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد متغیرهای بدرفتاری والدین ($\beta = ۰/۲۴۰$)، پیوند با والدین ($\beta = -۰/۲۴۰$) و حمایت اجتماعی ادراک شده ($\beta = -۰/۴۲۸$) اثر مستقیم و معنی‌داری بر قلدری در نوجوانان دارند ($P < ۰/۰۱$). همچنین نتایج نشان داد بدرفتاری والدین ($\beta = ۰/۲۱۶$) و پیوند با والدین ($\beta = -۰/۱۵۹$) با میانجی‌گری حمایت اجتماعی اثر غیرمستقیم، منفی و معنی‌داری ($P < ۰/۰۱$) بر قلدری در نوجوانان دارند.

نتیجه‌گیری: در نهایت می‌توان گفت مدل ساختاری تبیین قلدری در نوجوانان بر اساس پیوند با والدین و بدرفتاری والدین با نقش میانجی گر حمایت اجتماعی ادراک شده از شاخص‌های برازش مطلوبی برخوردار بود و از این رو استفاده از این مدل می‌تواند به معلمان، مدیران، روانشناسان، مشاوران خانواده و متخصصان تعلیم و تربیت در ارتقای پیوند با والدین و حمایت اجتماعی و کاهش بدرفتاری والدین و قلدری در نوجوانان کمک نماید.

استناد: اکبری بلوطبنگان، افضل؛ و حیدری، مینا (۱۴۰۴). تبیین قلدری در نوجوانان بر اساس بدرفتاری والدین و پیوند با والدین: نقش میانجی گر حمایت اجتماعی ادراک شده. مجله روانشناسی بالینی، ۱۷(۳)، ۷۷-۹۴.

DOI: <https://doi.org/10.22075/jcp.2025.37667.3182>

© 2025 The Author(s): This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, As long as the original authors and sources are cited. No permission is required from the authors or the publishers

✉ نویسنده مسئول: افضل اکبری بلوطبنگان، استادیار، گروه روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

رایانامه: akbariafzal@cfu.ac.ir تلفن: ۰۹۱۰۳۸۳۹۵۲۲

مقدمه

دوره نوجوانی به عنوان یکی از حساس‌ترین دوران زندگی با تغییرات مختلفی در زمینه‌های زیستی و بلوغ مشخص می‌شود به گونه‌ای که از این دوره به عنوان دوره‌ای برای انتقال جوانی و انتخاب نقش در جامعه، یاد شده است (۱). در ۵۰ سال اول قرن بیستم نگرش به نوجوان به عنوان فردی در معرض خطر در نظر گرفته می‌شد. از سال‌های ۱۹۶۰ دانشمندان تلاش کردند تا نشان دهند دوره طوفان و فشار، یک دوره عمومی برای همه نوجوانان نیست. به عبارتی، اگرچه نظریه‌های سیستمی رشد، چهارچوب خوش‌بینانه و مبانی نظری مفیدی را برای مطالعه رشد نوجوان فراهم می‌کنند، اما نظریه‌های سیستماتیک رشد نشان می‌دهد که نوجوانان باید به صورت دوسویه یعنی در ارتباطی بین فرد و محیط مورد مطالعه قرار گیرند (۲)؛ چرا که نوجوانان با مشکلات متعددی در این دوره مواجه می‌شوند. قلدری^۱ یکی از شایع‌ترین آسیب‌های اجتماعی است که در دوره نوجوانی به عنوان امری فراگیر تلقی شده است. اولین مطالعه عمیق در مورد قلدری در سوئد ارائه شد که قلدری را به عنوان سوءاستفاده سیستماتیک از قدرت و به طور خاص به عنوان یک رفتار پرخاشگرانه عمدی مکرر نسبت به قربانی که نمی‌تواند از خود دفاع کند و معمولاً عدم تعادل قدرت وجود دارد، تعریف کرده‌اند (۳). در تعریف دیگری بیان شده است که قلدری به فرآیندی که در آن فرد به صورت آگاهانه بر فرد یا افراد ضعیف‌تر اعمال قدرت نماید، اشاره دارد (۴). همچنین قلدری را به عنوان اخاذی و زورگیری (گرفتن پول، ناهار یا تکالیف درسی)، آسیب زدن به شخص به صورت فیزیکی (مانند لگد زدن، مشت زدن ...) و صدمه به وسایل دیگری مطرح کرده‌اند (۵). شواهد نشان می‌دهد بیشترین احتمال بروز قلدری در راهروهای مدرسه، زمین‌های بازی، سر کلاس‌ها در زمانی که معلم حضور ندارد و در مسیرهای رفت و برگشت از خانه به مدرسه است (۶). همانطور که آمارها نشان می‌دهند معلمان و سایر مسئولان مدرسه نقش بسیار مهمی در بروز قلدری دارند. حتی پژوهش‌ها حاکی از آن است که مداخلات مؤثر معلم و همچنین مدیریت صحیح کلاس از جمله شیوه‌هایی است که نوجوانان برای برخورد با قلدری در مدرسه ترجیح می‌دهند (۷). بر اساس شواهد پژوهشی قلدری در مدارس و در بین نوجوانان بسیار گسترده

است و حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد از نوجوانان قربانی شدن مکرر را به شکل طرد شدن و یا خشونت فیزیکی توسط همسالان خود تجربه می‌کنند (۸). همچنین در مطالعات بین‌فرهنگی که در اروپا انجام شده است نتایج نشان داده است که ۹ تا ۵۴ درصد از نوجوانان درگیر قلدری و قربانی شدن هستند (۹). از این رو قلدری در بین نوجوانان شایع شده و پرداختن به متغیرهای همبسته با آن می‌تواند در پیشگیری و کنترل آن کمک‌کننده باشد.

یکی از متغیرهایی که با قلدری در نوجوانان ارتباط دارد، حمایت اجتماعی^۲ است. حمایت اجتماعی نوعی احساس تعلق، پذیرفته شدن، مورد عشق و محبت قرار گرفتن است. حمایت اجتماعی منبع و ارتباط امن و مطمئنی را برای افراد ایجاد کرده که فرد در این ارتباط احساس محبت کند (۱۰). در حمایت اجتماعی افراد بر این باور هستند که مورد علاقه و دوست داشتن اطرافیان هستند و برای دیگران قابل احترام و ارزشمند هستند. در واقع حمایت اجتماعی یک شبکه ارتباطی متشکل از دوستان، خانواده و سایر افراد است (۱۱). از حمایت اجتماعی تعاریف متعددی شده است. برای مثال حمایت اجتماعی را به عنوان یک مفهومی چندبعدی مطرح کردند که شامل پشتیبانی از دوستان، خانواده، افراد غریبه و حیوانات است. این حمایت می‌تواند به صورت‌های اطلاعات، احساسات و یا ابزار، ارائه شود (۱۲). در تعریف دیگری حمایت اجتماعی اشاره به این دارد که فرد احساس کند فرد یا افرادی وجود دارند که می‌تواند در موقع نیاز به آن‌ها رجوع کند و از کمک آن‌ها بهره‌مند شود و احساس خوبی داشته باشد (۱۳). بر اساس مطالعات صورت گرفته حمایت اجتماعی به عنوان یکی از مهمترین عوامل تعدیل‌کننده و محافظتی در نوجوانان قلدر و قربانی بوده است (۱۴). در واقع قلدری به عنوان یک استرس مزمن و حمایت اجتماعی به مثابه یکی از مهمترین منابع مقابله‌ای برای دانش‌آموزان قربانی تعریف می‌شود. سطح بالایی از حمایت اجتماعی باعث متوقف شدن قلدری در مراحل اولیه می‌شود، همچنین دانش‌آموزان با سطح پایین حمایت اجتماعی، منزوی شده و ممکن است مورد آزار و اذیت دیگران قرار بگیرند. همسالان همچنین می‌توانند زمینه حمایتی را برای کاهش قربانی شدن ایجاد کنند (۱۵). شواهد پژوهشی نشان می‌دهد بین قربانی شدن نوجوانان و افکار

1. Bullying

2. Social support

خودکشی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌های بدست آمده نشان از نقش میانجی و تعدیل‌گر حمایت اجتماعی ادراک‌شده در ارتباط بین قربانی شدن و افکار خودکشی بوده است (۱۶). همچنین نتایج نشان می‌دهد بین قلدری، مؤلفه‌های عملکرد خانواده و حمایت اجتماعی ادراک‌شده رابطه معنی‌داری وجود دارد. دانش‌آموزان قلدر دارای اختلال در عملکرد خانواده بودند و سطح پایینی از حمایت اجتماعی والدین و معلمان را گزارش می‌کردند. از سویی دانش‌آموزان قربانی عملکرد خانوادگی پایین گزارش کردند و حمایت بسیار کمی از همسالان، معلمان و والدین دریافت می‌کردند (۱۷).

از سویی بیان شده است که بدررفتاری والدین^۱ یکی از متغیرهایی است که می‌تواند بر قلدری نوجوان اثر بگذارد (۱۸). بدررفتاری در دوران کودکی به همه انواع سوءاستفاده، بی‌توجهی یا سایر استثمارها توسط والدین و مراقبان اشاره دارد که باعث آسیب واقعی یا بالقوه به سلامت کودک می‌شود (۱۹). بدررفتاری والدین خود به چهار نوع تقسیم می‌شود که عبارتند از سوءاستفاده فیزیکی، سوءاستفاده جنسی، آزار روانی و عاطفی و اغماض (۱۸). در بررسی‌های انجام شده شواهد نشان می‌دهد که ۲۷ درصد از کودکان زیر ۱۸ سال مورد آزار جسمی، ۲۰ درصد مورد آزار عاطفی، ۹ درصد مورد آزار جنسی و ۲۶ درصد مورد بی‌توجهی و اغماض والدین خود قرار گرفتند (۲۰). اثرات بدررفتاری والدین می‌تواند کوتاه‌مدت مانند آسیب مغزی و سندروم کودک تکان‌خورده و یا بلندمدت از جمله اختلالات سلامت روان، عملکرد تحصیلی پایین و سوءمصرف مواد مخدر باشد (۲۱). مکانیسم‌های بدررفتاری در دوران کودکی و قلدری در مدرسه و ارتباط بین این دو مورد را می‌توان از دیدگاه‌های مختلفی تفسیر کرد، برای مثال نظریه پردازان دلبستگی از این ایده سرچشمه می‌گیرند که به طور ذاتی برای افراد ضروری است که روابط بین فردی ایجاد کنند و حمایت اجتماعی را به دست آورند. دلبستگی‌های ناشی از سوءاستفاده و بدررفتاری در دوران کودکی توسط والدین آزارگر تأثیر قابل توجهی بر روابط بعدی با همسالان دارد (۲۲). نظریه پردازان یادگیری اجتماعی تأکید می‌کنند که محیط اجتماعی نقش مهمی در ایجاد رفتار پرخاشگرانه ایفا می‌کند و می‌تواند از الگوی والدین بدسرپرست و همسالان تقلید و

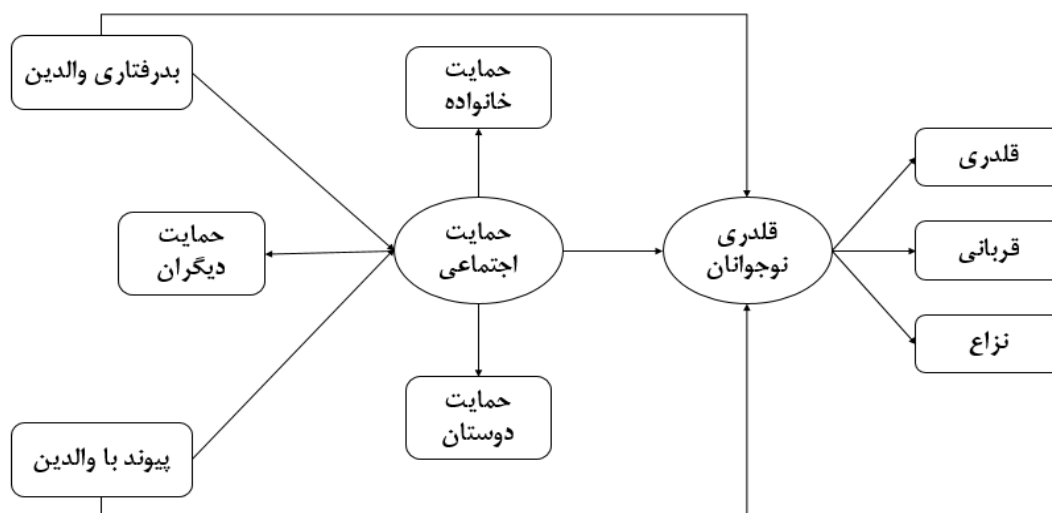
تشدید شود (۲۳). بر اساس پژوهش‌ها نوجوانانی که در دوره کودکی مورد بدررفتاری والدین قرار گرفتند در ارتباط اجتماعی ضعیف بوده و به احتمال بیشتری درگیر رفتارهای قلدری می‌شدند. همچنین بر اساس نظریه چرخه خشونت، نوجوانانی که در مورد آزار و اذیت و بدررفتاری والدین قرار داشتند، مشکلات جسمی، روانی، رفتاری، بین فردی و یادگیری بیشتری را گزارش کردند (۲۴). لذا نتایج پژوهشی نشان می‌دهد، بدررفتاری در دوران کودکی نه تنها با افزایش خطر مشارکت در قلدری به عنوان قلدر مرتبط است بلکه با مشارکت در قلدری به عنوان قربانیان نیز همراه است (۲۵). همچنین در پژوهشی نتایج نشان داد که بین بدررفتاری والدین با کودک در خانواده و قربانی قلدری بودن در مدرسه رابطه وجود دارد (۲۶). در مطالعه دیگری نتایج نشان داد در سطح بین فردی، ارتکاب قلدری کودک با بدررفتاری فیزیکی و روانی رابطه مثبتی دارد. در سطح درون فردی افزایش بدررفتاری فیزیکی و روانی منجر به افزایش ارتکاب قلدری کودک شد (۲۷). همچنین نتایج پژوهشی نشان داد والدینی که از سبک‌های استبدادی و سهل‌گیر استفاده می‌کردند و بدررفتاری فیزیکی با کودکان داشتند، نوجوانانی پرخاشگر و درگیر در رفتارهای قلدری داشتند (۲۴). در مطالعه دیگری شواهد نشان داد بدررفتاری والدین بخصوص پدران با قلدری و افسردگی نوجوانان در ارتباط است. بدررفتاری با مادران اثر مستقیمی با علائم افسردگی دارد. همچنین بدررفتاری مادر و پدر به صورت جداگانه و هر دو والد به صورت مشترک تأثیر مستقیم و منفی با حمایت اجتماعی داشته است. از سویی بدررفتاری والدین به صورت غیر مستقیم و به واسطه حمایت اجتماعی بر علائم افسردگی نوجوانان اثربخش بوده است (۲۸).

پیوند با والدین متغیر دیگری است که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس شواهد پژوهشی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های اصلی قلدری و قربانی شدن نوجوانان است (۲۹). به عقیده ریگبی (۳۰) والدین ناکافی یکی از عوامل اصلی و تعیین‌کننده رفتار قلدری است. همچنین بالبی (۱۹۶۹) بر این عقیده بود که اهمیت والدین بر عملکرد اجتماعی و روانی کودکان مؤثر است. وی همچنین بیان کرد که کاهش ظرفیت برای برقراری ارتباط مؤثر با دیگران و سلامت روانی ضعیف ناشی از همین منبع است و به عبارتی پیوند ناکافی با

پیوند والدین با اضطراب نوجوانان ارتباط منفی دارد. اضطراب نوجوان رابطه مثبتی با خشم نوجوانان داشت و خشم نوجوانان با ارتکاب قلدری ارتباط مثبت داشت. نه اضطراب نوجوان و نه عصبانیت مستقیماً رابطه بین پیوند والدین و ارتکاب قلدری را به هم مرتبط نکردند. با این حال، نتایج تا حدی از مدل فرضی حمایت می‌کند که پیوند والدین مادری به طور غیرمستقیم بر قلدری از طریق اضطراب نوجوان و متعاقباً از طریق خشم تأثیر می‌گذارد (۳۱). همچنین نتایج نشان می‌دهد کیفیت پیوند والدین با تجربیات قلدری/بزه‌دیدگی کودکان و علائم پس از سانحه مرتبط است (۲۹).

با توجه به آنچه در فوق مطرح شد، در دو دهه اخیر پژوهش بر روی قلدری در نوجوانان و همبسته‌های آن در بین پژوهشگران کشورهای مختلف صورت گرفته است. متغیرهایی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت هر کدام به صورت جداگانه در پژوهش‌های متعددی به رابطه این متغیرها با قلدری در نوجوانان پرداختند و به نتایج ضد و نقیضی دست یافتند، اما مطالعه‌ای که این متغیرها را به صورت یک مدل یکپارچه در کنار یکدیگر مورد بررسی قرار دهد تاکنون صورت نگرفته و در واقع یک دیدگاه یکپارچه‌نگر در این رابطه وجود ندارد. بنابراین به انجام پژوهش‌هایی نیاز است که بتواند به نحو شایسته عوامل مؤثر بر قلدری در نوجوانان را تبیین کند و لذا سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا مدل ساختاری تبیین قلدری در نوجوانان بر اساس پیوند با والدین و بدرفتاری والدین با نقش میانجی‌گر حمایت اجتماعی ادراک شده از برازش مطلوبی برخوردار است؟

والدین از مهمترین عوامل تعیین‌کننده قلدری در نوجوانان است (۳۱). پیوند با والدین به معنی سطوح مناسب مراقبت و کنترل والدین نسبت به کودک تعریف شده است که کنترل بیش از حد یا خیلی کم یا اشتباه والدین در کنترل و عدم مراقبت کافی یا مراقبت نادرست والدین می‌تواند منجر به احساس طرد، انزوا و وحشت در کودکان شود (۳۲). دو بعد اساسی برای پیوند با والدین تحت عنوان مراقبت والدین و کنترل والدین را مطرح کرده‌اند. مراقبت والدین که در مقابل سردی، بی‌تفاوتی، غفلت و... منعکس می‌شود و بعد کنترل والدین که نشانه بیش از حد مداخله‌گر بودن و کنترل‌کننده بودن که مانع از رشد استقلال و خودمختاری کودک می‌شود (۲۴). مسلماً پیوند گرم روابط با شخصیت‌های والدین می‌تواند امنیت و اطمینان لازم را برای کودک فراهم کند تا با دیگران ارتباط برقرار کند و با آنها تعامل مؤثری داشته باشد و بنابراین از قربانی شدن توسط دیگران جلوگیری می‌کند (۲۹). همچنین نتایج مطالعات نشان می‌دهد کودکانی که بیش از حد توسط والدین کنترل می‌شوند، بیشتر قربانی همسالان می‌شوند و افرادی که بدون والدین پرورش یافته‌اند و پیوند عاطفی عمیقی با والدین نداشتند، در شکل‌گیری روابط مؤثر با همسالان دچار مشکل بودند (۳۳). برخی از مطالعات قبلی بر تأثیر روابط خانوادگی ناکارآمد با رفتارهای قلدری تأکید داشتند، اما اکنون واضح است که هم قلدرها و هم قربانیان حمایت ناکافی والدین را تجربه کردند. به نظر می‌رسد که بیشتر افراد قلدر سبک‌های فرزندپروری مستبدانه را تجربه کردند (۳۴). افزون بر آن پژوهشگران بر این عقیده هستند که

شکل ۱) مدل مفهومی پژوهش

روش

طرح پژوهش: این پژوهش توصیفی-همبستگی به روش معادلات ساختاری بود.

آزمودنی‌ها: جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانش‌آموزان ۱۴ تا ۱۷ ساله مدارس متوسطه دوم شهر گناباد در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ تشکیل دادند. در این پژوهش تعداد ۳۰۰ نوجوان به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. در مورد حجم نمونه لازم برای مدل‌های ساختاری توافق کلی وجود ندارد، اما به زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم برای این منظور ۲۰۰ نفر می‌باشد (۳۵). کلاین (۳۶) نیز معتقد است در مدل‌یابی معادلات ساختاری برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ قابل دفاع است. اگر از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شود حدود ۲۰ نمونه برای هر عامل (متغیر نهفته) لازم است (۳۷). همچنین بیان شده است حجم نمونه برای مدل‌سازی معادلات ساختاری ۱۰۰ تا ۱۵۰ نفر و برخی پژوهش‌ها تعداد بیشتری در حد ۲۰۰ نفر را پیشنهاد می‌کنند (۳۶). همچنین سایر متخصصان پیشنهاد می‌کنند که به ازای هر متغیر آشکار حدود ۱۵ نفر برای حجم نمونه در نظر گرفته شود (۳۸). لذا در این مطالعه تعداد ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد تا در صورت ریزش بتوان به تعداد نمونه مطلوب بر اساس نظر متخصصان دست یافت.

ابزار

۱. مقیاس قلدری ایلی نویز^۱ (IBS): این مقیاس توسط اسپلاگه و هولت (۳۹) ساخته شد. دارای ۱۸ سؤال بوده که سه عامل قلدری، نزاع و قربانی را اندازه‌گیری می‌کند. این پرسشنامه بر روی یک طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از (هرگز = ۰ تا هفت بار یا بیشتر = ۴) قرار دارد. نمره بالا در هر زیر مقیاس بیانگر بروز بیشتر همان گونه رفتار در آزمودنی است. تدوین‌کنندگان برای تعیین اعتبار پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده کردند که برای کل مقیاس ضریب آلفا ۰/۸۳ و برای هر کدام از خرده مقیاس‌ها شامل قلدری ۰/۸۷، نزاع ۰/۸۳ و قربانی ۰/۸۸ بدست آمد. این مقیاس در ایران رواسازی شده و ضریب اعتبار پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۷ و هر کدام از خرده مقیاس‌ها شامل، قلدری ۰/۷۷، قربانی ۰/۷۱ و نزاع ۰/۷۶ بدست آمد (۴۰). میزان آلفای

کرونباخ در پژوهش حاضر برای قلدری ۰/۷۳، قربانی ۰/۷۰ و نزاع ۰/۷۵ بدست آمد.

۲. پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک‌شده: این ابزار توسط زیمت و همکاران (۴۱) برای ارزیابی ادراک آزمودنی از منابع حمایت اجتماعی شامل خانواده، دوستان و افراد مهم در زندگی، طراحی و تدوین شده است. پرسشنامه ۱۲ آیتم دارد که سه مؤلفه حمایت دوستان (۶، ۷، ۹ و ۱۲)، حمایت خانواده (۳، ۴، ۸ و ۱۱) و حمایت دیگران (۱، ۲، ۵ و ۱۰) را اندازه‌گیری می‌کند. طیف نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت لیکرت ۷ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۷ است. پرسشنامه نمره کل داشته و از مجموع نمرات ۱۲ آیتم این میزان بدست می‌آید. ثبات درونی ابزار در پژوهش‌های مختلف بدست آمده است. میزان اعتبار ابزار به روش آلفای کرونباخ محاسبه شده و این میزان در نمونه‌های غیربالینی ۰/۸۱ تا ۰/۹۸ و در نمونه‌های بالینی ۰/۹۲ تا ۰/۹۴ گزارش شده است (۴۱). پژوهشگران ایرانی در پژوهش خود ضریب اعتبار این ابزار را برای حمایت خانواده ۰/۸۹، حمایت دوستان ۰/۸۶، حمایت سایر افراد ۰/۸۲ و برای حمایت کلی ۰/۸۶ گزارش کرده‌اند (۴۲). پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به روش آلفای کرونباخ برای حمایت خانواده ۰/۷۴، حمایت دوستان، ۰/۷۶، حمایت دیگران ۰/۶۹ و حمایت کلی ۰/۷۲ بدست آمد.

۳. پرسشنامه بدرفتاری والدین: این پرسشنامه توسط فیدل (۴۵) طراحی شده است. پرسشنامه دارای ۲۴ گویه می‌باشد که بدرفتاری والدین را به صورت سازه‌ای تک‌مؤلفه‌ای مورد سنجش قرار می‌دهد. پرسشنامه بر روی یک طیف ۶ گزینه قرار دارند. آزمودنی‌ها در برابر هر آیتم تنها به یکی از شش گزینه می‌توانند پاسخ دهند = ۰ برایم اتفاق نمی‌افتاد، ۱ = تأثیری بر من نداشت، ۲ = تأثیر منفی کمی بر من داشت، ۳ = تأثیر منفی متوسطی بر من داشت، ۴ = تأثیر منفی زیادی بر من داشت و ۵ = تأثیر منفی خیلی زیادی بر من داشت. فیدل برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده کرده است که این میزان ۰/۹۴ بدست آمد. پژوهشگران ایرانی در پژوهش خود این ابزار را مورد استفاده قرار دادند و میزان پایایی این پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵ گزارش کردند (۴۶). پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ بدست آمد.

مراحل پر کردن پرسشنامه به صورت داوطلبانه بوده و در هر قسمت شرکت کنندگان به دلخواه می‌توانند از ادامه همکاری صرف نظر کنند و همچنین به محرمانه ماندن اطلاعات دریافتی تأکید شد. پرسشنامه‌ها به صورت فردی و گروهی بین اعضای نمونه توزیع شد و محدودیت زمانی ۳۰ دقیقه‌ای برای تکمیل آن‌ها لحاظ شد. تعداد پرسشنامه‌های نهایی جمع‌آوری شده ۲۸۷ مورد بوده‌اند و تعداد ۱۳ پرسشنامه تکمیل نشد و یا ناقص تکمیل شد. محرمانه بودن اطلاعات کسب شده، جلب رضایت آگاهانه آزمودنی‌های پژوهش، عدم انتشار اطلاعات آزمودنی‌ها به دیگران و ایجاد یک جو اطمینان‌بخش از جمله ملاحظات بود که پژوهشگران مدنظر قرار دادند. همچنین این پژوهش مورد تأیید کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر با کد IR.IAU.KASHMAR.REC.1403.063 قرار گرفت. در نهایت برای تحلیل اطلاعات از همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزارهای SPSS^{v24} و AMOS^{v24} استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش تعداد ۲۸۷ نوجوان ۱۴ تا ۱۷ ساله حضور داشتند. میانگین و انحراف استاندارد سن برای نوجوانان دختر $15/63 \pm 1/04$ و پسر $15/50 \pm 1/08$ و برای کل نمونه $15/55 \pm 1/06$ بود. تعداد ۹۴ نوجوان در پایه دهم (۳۲/۸ درصد)، ۸۹ نوجوان در پایه یازدهم (۳۱ درصد) و ۱۰۴ نوجوان در پایه دوازدهم (۳۶/۲ درصد) حضور داشتند. تعداد ۱۲۰ نوجوان دارای جنسیت دختر (۴۱/۸ درصد) و ۱۶۷ نوجوان دارای جنسیت پسر (۵۸/۲ درصد) بودند. علاوه بر آنچه مطرح شد در جدول زیر شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش آمده است.

میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است. همچنین در دو ستون دیگر جدول نتایج کجی و کشیدگی جهت نرمال بودن داده‌ها آمده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود شاخص‌های کجی و کشیدگی همه متغیرهای پژوهش بین ۲- و ۲ قرار دارد که بیانگر عدم انحراف بیش‌ازحد توزیع نمرات متغیرها از توزیع نرمال است (۳۶). در ادامه ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

۴. پرسشنامه پیوند با والدین: این پرسشنامه توسط پارکر و همکاران (۴۳) طراحی شده است. از ۲۵ آیتم تشکیل شده است که در آن نوجوان در مورد پیوند خود با مادر باید گویه‌ها را تکمیل نماید. پرسشنامه از بر اساس دو معیار مراقبت (۱۲ آیتم) و حفاظت (۱۳) به ۴ قسمت تقسیم می‌شود که عبارتند از ۱. آیتم تشکیل شده است. گویه‌ها بر روی یک طیف لیکرت ۴ گزینه‌ای از ۰= بسیار متفاوت، ۱= نسبتاً متفاوت، ۲= نسبتاً شبیه، ۳= بسیار شبیه قرار دارد. تدوین کنندگان میزان پایایی این پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ برای مراقبت ۰/۶۹، حفاظت ۰/۷۳ و برای کل مقیاس ۰/۷۲ گزارش کردند. این پرسشنامه در ایران مورد استفاده قرار گرفت و میزان پایایی آن به روش آلفای کرونباخ برای مراقبت ۰/۷۰، حفاظت ۰/۷۲ و برای کل مقیاس ۰/۷۱ گزارش شد (۴۴). میزان پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به روش آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر برای مراقبت ۰/۶۶، حفاظت ۰/۷۰ و برای کل مقیاس ۰/۷۱ بدست آمد.

روند اجرای پژوهش: روند اجرای پژوهش به این صورت بود که ابتدا شهر گناباد به ۳ قسمت شمال، جنوب و مرکز تقسیم شد. از هر منطقه ۲ مدرسه متوسطه دوم (۱ دخترانه و ۱ پسرانه) انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه قرار داشتن در دامنه سنی ۱۴ تا ۱۷ ساله، دارای سابقه قلدری و پرونده انضباطی در مدرسه و معیارهای خروج شامل داشتن سابقه بیماری و اختلالات روانی و جسمانی، تحت نظر پزشک بودن و نداشتن معیارهای ورود به پژوهش بود. دانش‌آموزان ۱۴ تا ۱۷ ساله مدارس انتخاب شده از لحاظ پرونده تحصیلی- انضباطی و صحبت با معلمان و مدیران مورد بررسی قرار گرفتند. سپس لیست افراد دارای پرونده تحصیلی و مشکل انضباطی تهیه شد. در ادامه پرسشنامه قلدری در بین آن‌ها اجرا شد. افرادی که نمره بالایی در قلدری بدست آوردند (یک انحراف معیار بالاتر از میانگین)، به صورت جداگانه مشخص شدند و به این ترتیب از هر مدرسه تعداد ۵۰ نفر که بالاترین نمره قلدری را کسب کردند، به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه‌های پژوهش در بین آن‌ها اجرا شد. در صفحه اول پرسشنامه دستورالعملی برای مشارکت کنندگان جهت آشنایی آن‌ها با اهداف مورد سنجش مطالعه حاضر آورده شد و نحوه پاسخگویی به پرسشنامه برای آن‌ها توضیح داده شد و همچنین در دستورالعمل ذکر شده اذعان شد که تمامی

جدول (۱) شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشی‌دگی
قلدری	۲۱/۸۶	۸/۵۲	-۰/۷۸۴	۰/۴۹۶
قربانی	۹/۴۲	۳/۶۲	-۰/۴۰۳	-۰/۰۸۹
نزاع	۱۱/۰۲	۴/۷۰	-۰/۱۹۹	-۰/۳۴۱
قلدری کل	۴۲/۳۰	۱۵/۲۹	-۰/۶۱۸	۰/۶۳۵
بدرفتاری والدین	۷۰/۷۲	۱۵/۲۰	-۰/۵۴۲	۰/۲۶۶
مراقبت	۳۶/۹۰	۵/۵۵	-۰/۴۶۵	۰/۱۱۸
حفاظت	۴۰/۶۶	۶/۹۵	-۰/۸۷۴	۰/۰۷۴
پیوند با والدین	۷۷/۵۷	۱۱/۵۰	-۰/۸۷۶	۰/۵۹۷
حمایت دیگران	۱۶/۰۶	۵/۱۷	-۰/۲۰۲	-۰/۱۵۲
حمایت خانواده	۱۳/۲۴	۵/۴۰	۰/۶۱۵	۰/۰۳۴
حمایت دوستان	۱۷/۹۶	۴/۲۰	۰/۰۷۶	-۰/۵۱۱
حمایت اجتماعی کل	۴۷/۲۶	۱۱/۸۲	۰/۳۹۳	۱/۵۸۱

جدول (۲) ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱. قلدری	۱										
۲. قربانی	۰/۷۵۱*	۱									
۳. نزاع	۰/۷۱۲*	۰/۶۶۱*	۱								
۴. قلدری کل	۰/۸۵۴*	۰/۷۵۹*	۰/۷۶۱*	۱							
۵. بدرفتاری والدین	۰/۵۶۰*	۰/۶۰۰*	۰/۵۴۴*	-۰/۶۲۱*	۱						
۶. مراقبت	-۰/۴۷۹*	-۰/۵۰۹*	-۰/۴۱۱*	-۰/۵۱۴*	-۰/۴۷۰*	۱					
۷. حفاظت	-۰/۴۵۵*	-۰/۴۶۱*	-۰/۵۱۶*	-۰/۵۲۳*	-۰/۴۳۰*	۰/۶۸۷*	۱				
۸. پیوند با والدین	-۰/۵۰۶*	-۰/۵۲۵*	-۰/۵۱۱*	-۰/۵۶۳*	-۰/۴۸۷*	۰/۸۹۸*	-۰/۸۳۷*	۱			
۹. حمایت دیگران	-۰/۵۰۵*	-۰/۵۰۶*	-۰/۴۶۵*	-۰/۵۴۴*	-۰/۵۴۶*	۰/۴۰۸*	-۰/۴۱۸*	۰/۴۵۰*	۱		
۱۰. حمایت خانواده	-۰/۴۷۷*	-۰/۴۱۴*	-۰/۴۲۵*	-۰/۴۹۵*	-۰/۵۱۰*	۰/۴۳۰*	۰/۳۹۹*	۰/۳۸۹*	۰/۳۸۸*	۱	
۱۱. حمایت دوستان	-۰/۴۴۹*	-۰/۳۸۰*	-۰/۳۹۴*	-۰/۴۶۲*	-۰/۴۳۸*	۰/۳۶۸*	۰/۳۴۹*	۰/۳۸۸*	۰/۶۱۶*	۰/۳۹۰*	۱
۱۲. حمایت اجتماعی کل	-۰/۵۹۹*	-۰/۵۴۶*	-۰/۵۲۸*	-۰/۶۲۸*	-۰/۶۲۸*	۰/۵۰۶*	۰/۴۴۴*	۰/۵۱۲*	۰/۸۳۳*	۰/۷۶۵*	۰/۸۰۳*

* کلیه همبستگی‌ها در سطح $p < ۰/۰۱$ معنی‌دار هستند.

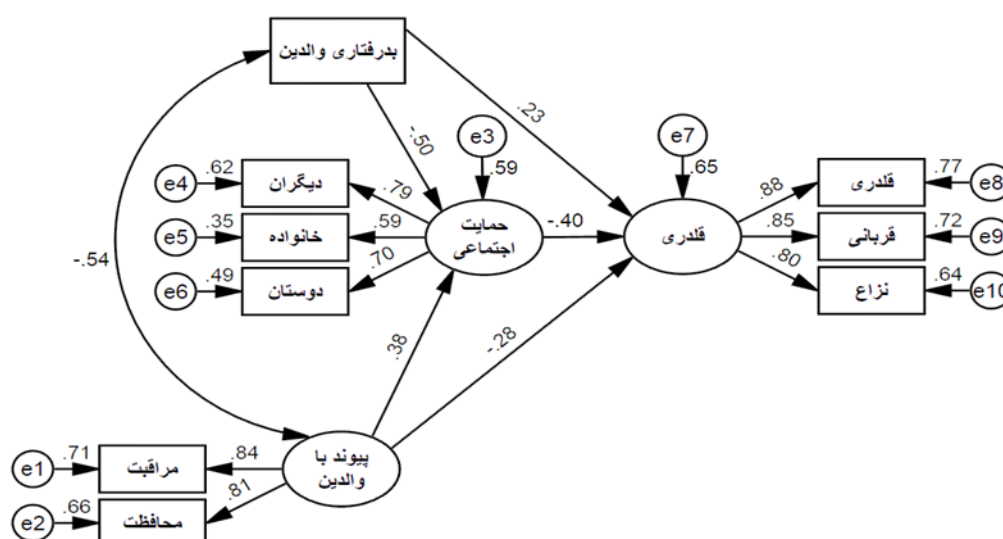
از ۳ بود و در نتیجه با پیشنهاد اصلاح مدل و ترسیم کواریانس بین خطای شماره ۲ و ۱۰ این مدل اصلاح و ترمیم شد و شاخص‌های برازش مدل بهبود یافته و در نتیجه مدل از برازش مطلوب‌تری برخوردار شد. در ادامه اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل برای متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود بدرفتاری والدین با قلدری رابطه مثبت و معنی‌دار و حمایت اجتماعی و پیوند با والدین با قلدری رابطه منفی و معنی‌داری داشتند. سایر روابط بین متغیرها در جدول آمده است. همبستگی‌ها در سطح $p < ۰/۰۱$ معنی‌دار بوده‌اند. قبل از انجام مدل ساختاری پژوهش، نتایج مربوط به مدل‌های اندازه‌گیری برای متغیرها صورت گرفت و نتایج تحلیل عاملی تأییدی مدل‌های اندازه‌گیری را تأیید نموده است. در ادامه نتایج مربوط به تحلیل استنباطی ارائه شده است.

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در ابتدا برخی از شاخص‌های برازش و نسبت مجذور خی به درجه‌آزادی بالاتر

جدول ۳) شاخص‌های برازش مدل اولیه و نهایی پژوهش

ردیف	شاخص‌های برازش	مدل نهایی	مقدار قابل قبول	مقدار مطلوب
۱	χ^2	۷۴/۳۳۷	عدم معناداری حداقل در سطح ۰/۰۱	عدم معناداری حداقل در سطح ۰/۰۵
۲	df	۲۲		
۳	p	۰/۰۰۰۱	بالاتر از ۰/۰۵	بالاتر از ۰/۰۱
۴	RMSEA	۰/۰۹۱	۰/۰۵ الی ۰/۰۸	< ۰/۰۵
۵	NFI	۰/۹۴۵	۰/۹۰ الی ۱	۰/۹۵ الی ۱
۶	IFI	۰/۹۶۱	بالاتر از ۰/۹۰ و ۱	بالاتر از ۰/۹۰
۷	CFI	۰/۹۶۱	۰/۹۰ الی ۱	۰/۹۵ الی ۱
۸	TLI	۰/۹۳۵	۰/۹۰ الی ۱	۰/۹۵ الی ۱
۹	GFI	۰/۹۴۷	۰/۹۰ الی ۱	۰/۹۵ الی ۱
۱۰	AGFI	۰/۸۹۲	۰/۹۰ الی ۱	۰/۹۵ الی ۱

شکل ۲) مدل نهایی پژوهش

جدول ۴) الگوی ساختاری، پارامترهای اندازه‌گیری مسیرها و روابط مستقیم

معنی‌داری	نسبت بحرانی (CR)	خطای استاندارد	برآورد (B)	برآورد استاندارد (β)	مسیر
۰/۰۰۱	۳/۱۶۹	۰/۰۸۱	۰/۰۴۹	۰/۲۴۰	بهره‌مندی والدین ← قلمری در نوجوانان
۰/۰۰۱	-۳/۲۰۷	۰/۰۸۱	-۰/۱۳۳	-۰/۲۴۰	پیوند با والدین ← قلمری در نوجوانان
۰/۰۰۱	-۳/۸۶۲	۰/۱۱۳	-۰/۴۴۸	-۰/۴۲۸	حمایت اجتماعی ← قلمری در نوجوانان
۰/۰۰۱	-۷/۳۱۴	۰/۰۶۴	-۰/۰۹۸	-۰/۵۰۴	بهره‌مندی والدین ← حمایت اجتماعی
۰/۰۰۱	۴/۹۶۷	۰/۰۶۸	۰/۱۹۶	۰/۳۷۰	پیوند با والدین ← حمایت اجتماعی

مستقیم و معنی‌داری بر حمایت اجتماعی دارند. شایان ذکر است که ضرایب t برای همه مسیرهای مستقیم معنی‌دار بود.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۴ می‌توان گفت متغیرهای حمایت اجتماعی ($\beta = -۰/۴۲۸$)، بهره‌مندی والدین ($\beta = ۰/۲۴۰$) و پیوند با والدین ($\beta = -۰/۲۴۰$) اثر مستقیم و معنی‌داری بر قلمری در نوجوانان دارند. همچنین بهره‌مندی والدین ($\beta = -۰/۵۰۴$) و پیوند با والدین ($\beta = ۰/۳۷۰$) نیز اثر

جدول ۵) نتایج بوت استرپ مربوط به اثرهای غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

شاخص‌های اندازه‌گیری					مسیر
معنی‌داری	حد بالا	حد پایین	خطای استاندارد	اندازه اثر استاندارد	
۰/۰۰۱	۰/۳۵۳	۰/۱۲۱	۰/۰۷۲	۰/۲۱۶	بدرفتاری والدین ← حمایت اجتماعی ← قلدری در نوجوانان
۰/۰۰۱	-۰/۰۸۹	-۰/۲۶۲	۰/۰۵۴	-۰/۱۵۹	پیوند با والدین ← حمایت اجتماعی ← قلدری در نوجوانان

نتایج اثرات غیرمستقیم نشان داد که متغیرهای بدرفتاری والدین ($\beta = ۰/۲۱۶$) و پیوند با والدین ($\beta = -۰/۱۵۹$) با میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک‌شده اثر غیرمستقیم و معنی‌داری بر قلدری در نوجوانان دارند. به منظور معنی‌داری اثرات غیرمستقیم از روش بوت‌استرپ استفاده شد که نتایج نشان می‌دهد هر دو حد بالا و پایین برای متغیرهای بدرفتاری والدین و پیوند با والدین هم علامت بوده و صفر در این بازه قرار ندارد و می‌توان استنباط نمود که این رابطه معنی‌دار می‌باشد.

بحث

هدف از پژوهش حاضر تبیین قلدری در نوجوانان بر اساس بدرفتاری والدین و پیوند با والدین با نقش میانجی‌گر حمایت اجتماعی ادراک‌شده بود. نتایج مطالعه حاضر نشان داد بدرفتاری والدین بر قلدری اثر مثبت، مستقیم و معنی‌داری دارد. این یافته با نتایج مطالعات (۱۸، ۱۹، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۷ و ۲۸) همسو بود. ارتباط بین بدرفتاری والدین و قلدری را می‌توان از دیدگاه‌های مختلفی تفسیر کرد؛ به عنوان مثال، نظریه‌پردازان دلبستگی از این ایده سرچشمه گرفته‌اند که ایجاد روابط بین‌فردی و کسب حمایت اجتماعی برای افراد ذاتاً ضروری است و این نشان می‌دهد که دلبستگی‌های منفی یا ناامن ناشی از سوءاستفاده در دوران کودکی توسط مراقبان سوءاستفاده‌گر، تأثیر قابل توجهی بر روابط بعدی با همسالان دارد (۲۲). نظریه‌پردازان یادگیری اجتماعی تأکید کردند که محیط اجتماعی نقش مهمی در ایجاد رفتار پرخاشگرانه دارد، که می‌تواند به وسیله والدین، یک مراقب سوءاستفاده‌گر و همسالان تقلید و تشدید شود (۲۳). همچنین نظریه‌پردازان سبک زندگی تأکید کردند که ارتباط با افراد و سازمان‌هایی که از نظر قانونی رعایت می‌کنند و رفتار اجتماعی مثبت دارند، می‌تواند رفتارهای ضداجتماعی (مثلاً قلدری) را منع کند. از سویی نوجوانانی که در دوران کودکی مورد بدرفتاری قرار گرفته‌اند، کمتر احتمال دارد که این ارتباطات را ایجاد کنند و این امر منجر به احتمال بیشتر انجام رفتارهای خشونت‌آمیز از

جمله قلدری می‌شود (۱۹). افزون بر آن نظریه چرخه خشونت ویدوم (۱۹۸۹) بر تأثیر قرار گرفتن مداوم در معرض سوءاستفاده متمرکز بوده و بر این عقیده است کودکانی که مورد سوءاستفاده قرار گرفتند، مستعد ابتلا به مشکلات جسمی، روانی، رفتاری، بین‌فردی و یادگیری بودند که در نهایت چرخه خشونت از طریق مسیرهای پیچیده، کودکان را در معرض قلدری، قربانی شدن و هر دو قرار می‌داد (۲۶). شواهد نوظهور نیز نشان داده است که بدرفتاری در دوران کودکی نه تنها با افزایش خطر ابتلا به قلدری به عنوان قلدر مرتبط است، بلکه با ابتلا به قلدری به عنوان قربانی-قلدر نیز مرتبط است؛ به عنوان مثال پژوهشگران دریافتند که میزان شیوع قلدری در بین کودکان بدرفتار، به ویژه کودکان فرزندخوانده، بسیار بالا است که این امر خطر مورد آزار و اذیت قرار گرفتن کودکان توسط دیگران را افزایش می‌دهد (۲۷). بنابراین زمانی که کودکان مورد بدرفتاری والدین قرار می‌گیرند، این رفتارها را فراگرفته و در روابط بین‌فردی خود با دانش‌آموزان و همسالان مورد استفاده قرار می‌دهند. از این رو می‌توان تبیین کرد که بدرفتاری والدین می‌تواند قلدری را در نوجوانان به وجود آورد و یا تشدید کند.

یافته دیگر این مطالعه نشان داد پیوند با والدین بر قلدری اثر منفی، مستقیم و معنی‌داری دارد. این یافته با نتایج مطالعات پیشین (۲۹، ۳۱، ۳۲، ۴۵ و ۴۶) همخوان بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت، شواهد پژوهشی حاکی از آن است که روابط ناکافی والدین و فرزند، خطر ارتکاب قلدری در مدرسه را تشدید می‌کند (۲۹). به طور خاص، گزارش شده است که دلبستگی و پیوند کودکان به والدینشان بر ارتکاب قلدری تأثیر می‌گذارد (۳۲). بر اساس نظریه دلبستگی بالبی (۱۹۶۹)، کیفیت پیوند اولیه والدین و فرزند در روابط بین‌فردی کودک در طول عمر منعکس می‌شود. کودکانی که پیوند عاطفی امنی با والدین خود دارند، خود را شایسته عشق و حمایت می‌دانند و با دیگران ارتباط مثبت برقرار می‌کنند. در مقابل، کودکانی که پیوند عاطفی ناامنی با والدین خود دارند، تمایل دارند در

خودتنظیمی مشکلاتی را تجربه کنند و احتمال بیشتری دارد که در دوران کودکی و نوجوانی رفتارهای پرخاشگرانه و ضداجتماعی مانند قلدری از خود نشان دهند. در واقع نظریه دلبستگی فرض می‌کند که دلبستگی سالم به والدین برای عملکرد اجتماعی-عاطفی مثبت کودک بسیار مهم است، که با کیفیت روابط همسالان مرتبط است (۳۱). از سویی مطالعاتی که رویکردهای مراقبت والدین و حمایت بیش از حد را اتخاذ کرده‌اند، نشان داده‌اند که روابط محبت‌آمیز، پذیرا و دلسوزانه والدین و فرزند، عوامل محافظتی هستند، درحالی که روابط خصمانه، محدودکننده و بی‌تفاوت والدین و فرزند، عوامل خطر برای رفتارهای پرخاشگرانه و به طور کلی مشارکت در قلدری هستند (۴۵). افزون بر آن می‌توان این یافته را با استفاده از نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی تبیین کرد. بر اساس نظریه بوم‌شناختی روابط والد-فرزند، به عنوان یک میکروسистم مهم، پایه‌ها و رفتارهای اجتماعی-عاطفی کودک را شکل می‌دهد و زمانی که رابطه والد-کودک به صورت مثبت ارزیابی شود و پیوند والدین با کودکان عمیق و همراه با محبت باشد، رفتارهایی مانند قلدری و خشم کمتر رخ خواهد داد (۴۶). بنابراین به صورت کلی می‌توان گفت زمانی که پیوند نوجوان با والدین همراه با محبت، دلسوزی باشد و والدین از سبک فرزندپروی دموکراتیک در رابطه خود با نوجوانان استفاده کنند، به صورت طبیعی ارتکاب رفتارهای قلدری در بین نوجوانان کمتر رخ خواهد داد. از سویی نوجوانانی که بیش از حد توسط والدین خود کنترل می‌شوند، بیشتر از سایر نوجوانان احتمال دارد که احساس خشم خود را سرکوب کنند که برای رهایی از خشم سرکوب‌شده خود، بیشتر احتمال دارد که به قلدری کلامی، رابطه‌ای و فیزیکی روی آورند.

از سویی نتایج نشان داد بدرفتاری والدین با نقش میانجی حمایت اجتماعی ادراک‌شده اثر مثبت، غیرمستقیم و معنی‌داری بر قلدری در نوجوانان دارد. این یافته با نتایج مطالعات پیشین (۲۷، ۲۸ و ۴۷) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت در اثر مستقیم میزان این رابطه بالا بوده که با ورود متغیر حمایت اجتماعی ادراک‌شده به معادله از میزان این رابطه کاسته است و نشان می‌دهد حمایت اجتماعی به عنوان یک متغیر میانجی قادر خواهد بود اثر بدرفتاری والدین بر قلدری را تا حدودی کاهش دهد. به عبارتی می‌توان گفت هم بدرفتاری والدین و هم قلدری همسالان با سطوح پایین‌تر

حمایت اجتماعی و تعلق درک‌شده مرتبط هستند. علاوه بر این، بدرفتاری والدین از طریق ادراک نوجوانان مبنی بر اینکه از سیستم حمایتی خود جدا شده‌اند و دیگران در صورت نیاز به کمک برای کمک به آن‌ها در دسترس نخواهند بود، با قلدری مرتبط بودند. این نتایج با انبوهی از تحقیقات که نشان می‌دهند هم قلدری همسالان و هم سوءاستفاده جسمی و عاطفی در دوران کودکی و بدرفتاری والدین، به طور کلی، با درک ضعیف از حمایت اجتماعی مرتبط هستند، سازگار است (۲۸). یافته‌های فعلی گزارش‌های قبلی را گسترش داده‌اند و بیان کرده‌اند که احساس تعلق پایین (مانند خودکارآمدی پایین) یا باورهای مربوط به (عدم) دسترسی به حمایت ملموس، می‌تواند تمرکز مفیدی برای مداخله شناختی و رفتاری در نوجوانانی که قربانی قلدری یا بدرفتاری والدین بوده‌اند، فراهم کند. همچنین نتایج نشان داد بدرفتاری مادر نسبت به بدرفتاری پدر، تأثیر قوی‌تری بر ایجاد علائم قلدری دارد. علاوه بر این، بدرفتاری شدید مادر با سطوح پایین‌تر حمایت اجتماعی مرتبط بود که به نوبه خود با سطوح بالاتر قلدری ارتباط دارد (۴۷). در تبیین دیگر این یافته می‌توان گفت در دوران نوجوانی، منبع حمایت اجتماعی دستخوش تغییرات زیادی می‌شود. به عبارتی احساس حمایت، نزدیکی و صمیمیت نوجوانان با والدین در دوران نوجوانی کاهش می‌یابد و در عین حال، دوستی‌های نوجوانان صمیمی‌تر، آشکارتر و حمایتی‌تر می‌شوند (۲۷). بنابراین می‌توان گفت حمایت اجتماعی ادراک‌شده به عنوان یک متغیر واسطه‌ای مفهوم‌سازی شده که نبود آن برای نوجوانان منجر به قلدری، اختلال و یا ناسازگاری می‌شود. لذا زمانی که نوجوانان مورد بدرفتاری والدین قرار می‌گیرند و حمایت‌های اجتماعی را از دست می‌دهند، مستعد رفتارهای پرخاشگرانه مانند قلدری هستند و از این‌رو داشتن حمایت اجتماعی از سوی افراد مهم زندگی می‌تواند رابطه بدرفتاری والدین و قلدری را برای نوجوانان تا حدودی تعدیل کند.

در نهایت نتایج نشان داد پیوند با والدین با میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک‌شده اثر منفی، غیرمستقیم و معنی‌داری بر قلدری در نوجوانان دارد. این یافته با نتایج مطالعات (۲۹، ۳۱، ۳۳، ۳۴ و ۴۶) همسو بود. به این معنی که با اضافه شدن متغیر حمایت اجتماعی ادراک‌شده به عنوان یک متغیر میانجی و محافظتی، میزان رابطه پیوند با والدین و

قلدری در مدرسه افزایش یافته است. در تبیین این یافته می‌توان گفت هم قلدری و هم قربانیان حمایت ناکافی از والدین را تجربه می‌کنند. همچنین به نظر می‌رسد بسیاری از قلدرها سبک‌ها و درگیری‌های والدین مستبد را تجربه می‌کنند. به نوعی می‌توان ادعان نمود که پیوند والدین با نوجوانان از طریق سبک مستبدانه به شدت با سطوح بالاتر قلدری همراه است، درحالی‌که پیوند والدین از طریق سبک سهل‌گیر و منفعل با قربانی شدن مرتبط است (۳۱). افزون بر آن نتایج نشان می‌دهد والدینی که کنترل خصمانه را انجام می‌دهند و پیوند عاطفی کمتری با فرزندان خود دارند، نوجوانان پتانسیل بالاتری برای شرکت در رفتارهای قلدری دارند. همچنین کودکانی که پیوند والدین ناامن و اجتناب از والدین را تجربه می‌کنند، احتمالاً ویژگی‌های بی‌نظمی را نشان می‌دهند (۳۴). والدینی که فاقد مراقبت و گرمی عاطفی هستند و پیوند عاطفی با فرزندان خود ندارند، در مواقع ضروری از فرزند خود حمایتی نداشته و این امر می‌تواند منجر به قلدری شود. از سویی والدینی که حامی هستند و یک سبک مقتدرانه را نشان می‌دهند، احتمال درگیر شدن فرزندانشان در رفتارهای قلدری را کاهش می‌دهند (۳۳). در بسیاری از موارد کودکان دچار اضطراب، ناامنی، بی‌اعتمادی اساسی و عزت‌نفس پایین می‌شوند، زیرا حمایت مناسب والدین به درستی انجام نشده است و کودکان وقتی در مقابل چالش‌های مختلف در مدرسه، حمایت والدین را داشته باشند و با والدین پیوند عاطفی عمیقی برقرار کنند، کمتر به رفتارهای پرخاشگرانه مانند قلدری رو می‌آورند (۴۶). بنابراین در تبیین این یافته می‌توان گفت، پیوند با والدین می‌تواند به رشد حمایت اجتماعی در نوجوانان کمک کند و نوجوانان در شرایط مختلف حمایت والدین را در کنار خود احساس کنند. از این رو این نوجوانان با توجه به اینکه پیوند عاطفی سالم، مثبت و سازنده با والدین خود داشته‌اند، کمتر به رفتارهای پرخاشگرانه مانند قلدری روی می‌آورند. این در حالی است که عدم پیوند والدین با نوجوانان و نداشتن حمایت اجتماعی در زندگی نوجوانان آن‌ها را به رفتارهایی مانند قلدری ترغیب می‌کند.

این پژوهش محدودیت‌هایی داشته است. نخستین محدودیت این مطالعه مربوط به قلمرو مکانی و زمانی مطالعه است. به این معنی که این مطالعه بر روی نوجوانان ۱۴ تا ۱۷ ساله شهر گناباد در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۴ انجام شد و در صورت تعمیم‌دهی

باید جوانب احتیاط رعایت شود. تنها منبع گردآوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه بود که جنبه خودگزارشی داشتند. به همین دلیل، ممکن است در اطلاعات به دست آمده، سوگیری تک روشی ایجاد شده باشد. برای حصول نتیجه جامع‌تر، تفاوت در سطح سواد خانواده‌ها، شغل والدین، مسائل اقتصادی و مسائل بین فرهنگی درون شهری و عدم توانایی کنترل آن‌ها، از عوامل اثرگذار در نتایج پژوهش و نوعی محدودیت به حساب می‌آید. ممکن است ویژگی‌های دموگرافیکی شرکت‌کننده‌ها مانند طبقه اجتماعی-اقتصادی که پژوهشگر کنترلی بر آن‌ها نداشت و در صورت کنترل مستلزم صرف زمان و هزینه بیشتر می‌بود، بر نتایج پژوهش حاضر اثر گذاشته باشند. بر اساس این محدودیت‌ها پیشنهاد می‌گردد در تحقیقات آتی از روش‌های نمونه‌گیری مختلف استفاده شود که قدرت تعمیم‌پذیری بیشتری داشته باشد. همچنین در کنار پرسشنامه از روش‌هایی مانند مصاحبه بالینی که سوگیری کمتری نسبت به روش خودگزارش‌دهی دارند، استفاده شود. پیشنهاد می‌گردد پژوهشی که نقش جامعه را در قلدری و کاهش آن مشخص کند، نیز انجام گردد. این پژوهش نشان داد که بدرفتاری والدین، پیوند با والدین و حمایت اجتماعی ادراک‌شده بر قلدری در نوجوانان اثر داشت، لذا پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی این متغیرها در کنار متغیرهای دیگر مورد بررسی قرار گیرد و با نتایج این مطالعه مقایسه شود. از سویی می‌توان گفت پیوند با والدین از طریق برنامه‌های فرزندپروری آگاهانه و دموکراتیک همراه با تکنیک‌های مدیریت رفتار کودکان توسط والدین، ترمیم یابد تا از این طریق میزان قلدری در نوجوانان کاهش یابد. همچنین پیشنهاد می‌گردد که والدین نسبت به یکدیگر احترام داشته باشند و یا حداقل در جلوی کودکان از بروز بدرفتاری و بی‌احترامی پرهیز کنند تا با این امر بتوانند میزان قلدری را در نوجوانان خود کاهش دهند. منابع حمایتی مختلف برای نوجوانان شناسایی و تقویت شوند تا در هنگام بروز رفتارهای پرخاشگرانه مانند قلدری نوجوان بتواند به منابع حمایتی مراجعه کند و از بروز قلدری در نوجوانان جلوگیری شود. پیشنهاد می‌شود برنامه‌های مداخله‌ای جهت پیشگیری، جلوگیری، کاهش و مدیریت قلدری تهیه و طراحی شود تا از این طریق بتوان میزان قلدری را در نوجوانان به حداقل رساند یا حذف کرد. از سویی پیشنهاد می‌شود مدل پژوهش به

Journal of research on adolescence. 2021; 31(4):1023-46. <https://doi.org/10.1111/jora.12688>

9. Ragusa A, Obregón-Cuesta AI, Di Petrillo E, Moscato EM, Fernández-Solana J, Caggiano V, González-Bernal JJ. Intercultural differences between Spain and Italy regarding school bullying, gender, and age. *Children*. 2023; 30; 10(11):1762. <https://doi.org/10.3390/children10111762>

10. Jolly PM, Kong DT, Kim KY. Social support at work: An integrative review. *Journal of organizational behavior*. 2021; 42(2):229-51. <https://doi.org/10.1002/job.2485>

11. Hajian M, Nikoonejad FROGH. The mediating role of coronary coping styles and perceived stress in the relationship between social support and aggression in adolescents. *Journal of Clinical Psychology*. 2021; 13(2): 133-146. [In Persian]. [10.22075/jcp.2021.23050.2124](https://doi.org/10.22075/jcp.2021.23050.2124)

12. Mishra S. Social networks, social capital, social support and academic success in higher education: A systematic review with a special focus on 'underrepresented' students. *Educational Research Review*. 2020; 1; 29:100307. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2019.100307>

13. Golden TD, Gajendran RS. Unpacking the role of a telecommuter's job in their performance: Examining job complexity, problem solving, interdependence, and social support. *Journal of business and psychology*. 2019; 34(1):55-69. <https://doi.org/10.1007/s10869-018-9530-4>

14. Shaheen AM, Hamdan KM, Albqoor M, Othman AK, Amre HM, Hazeem MN. Perceived social support from family and friends and bullying victimization among adolescents. *Children and Youth Services Review*. 2019; 1; 107:104503. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104503>

15. Ringdal R, Espnes GA, Eilertsen ME, Bjørnsen HN, Moksnes UK. Social support, bullying, school-related stress and mental health in adolescence. *Nordic Psychology*. 2020; 1; 72(4):313-30. <https://doi.org/10.1080/19012276.2019.1710240>

16. Liu X, Chen G, Hu P, Guo G, Xiao S. Does perceived social support mediate or moderate the relationship between victimization and suicidal ideation among Chinese adolescents? *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*. 2017; 27(1):123-36. <https://doi.org/10.1017/jgc.2015.30>

17. Eşkisü M. The relationship between bullying, family functions, perceived social support among high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2014; 23; 159:492-6. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.412>

18. Wang GF, Jiang L, Wang LH, Hu GY, Fang Y, Yuan SS, Wang XX, Su PY. Examining childhood maltreatment and school bullying among adolescents: a cross-sectional study from Anhui Province in China. *Journal of Interpersonal Violence*. 2019; 34(5):980-99. <https://doi.org/10.1177/0886260516647000>

صورت دقیق در قالب یک مداخله طراحی و تدوین شود و در اختیار متخصصان حوزه‌های مربوطه قرار گیرد تا از این طریق در جهت کاهش قلدری در نوجوانان اقدام شود و شیوه‌های فرزندپروری آگاهانه و دموکراتیک با در نظر گرفتن منابع حمایتی ارتقاء یابد. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همچنین سخنرانی در خصوص ارتباط بین متغیرها و نحوه اثرگذاری آن‌ها بر کاهش قلدری در نوجوانان می‌تواند محور دیگری از پژوهش‌های کاربردی در این حیطه باشد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از کلیه نوجوانان و کارکنان مدارس شهر گناباد بخاطر اعتماد به پژوهشگران تقدیر و تشکر می‌شود. پژوهش در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد و بدون حمایت مالی صورت گرفت و نویسندگان هیچ تضاد منافی در رابطه با این پژوهش اعلام نمی‌نمایند.

منابع

1. Morales-Vives F, Camps E, Dueñas JM. Predicting academic achievement in adolescents: The role of maturity, intelligence and personality. *Psicothema*. 2020; 32(1):84-91. <https://doi.org/10.7334/psicothema2019.262>
2. Branje S. Adolescent identity development in context. *Current opinion in psychology*. 2022; 1; 45:101286. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.11.006>
3. Olweus D, Solberg ME, Breivik K. Long-term school-level effects of the Olweus Bullying Prevention Program (OBPP). *Scandinavian journal of psychology*. 2020; 61(1):108-16. <https://doi.org/10.1111/sjop.12486>
4. Aprilia D. Bullying Behavior of High School Students in the School Environment. *Journal of Educational Studies*. 2023; 1(2):4-16. <https://doi.org/10.58218/jes.v1i2.769>
5. Chang V. Inconsistent definitions of bullying: A need to examine people's judgments and reasoning about bullying and cyberbullying. *Human Development*. 2021; 25; 65(3):144-59. <https://doi.org/10.1159/000516838>
6. Bork-Hüffer T, Mahlkecht B, Kaufmann K. (Cyber) Bullying in schools—when bullying stretches across cON/FFlating spaces. *Children's Geographies*. 2021; 4; 19(2):241-53. <https://doi.org/10.1080/14733285.2020.1784850>
7. Wachs S, Bilz L, Niproschke S, Schubarth W. Bullying intervention in schools: A multilevel analysis of teachers' success in handling bullying from the students' perspective. *The Journal of Early Adolescence*. 2019; 39(5):642-68. <https://doi.org/10.1177/0272431618780423>
8. Salmivalli C, Laninga-Wijnen L, Malamut ST, Garandeau CF. Bullying prevention in adolescence: Solutions and new challenges from the past decade.

- parental bonding. *Frontiers in public health*. 2019; 9; 7:75. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00075>
30. Rigby K. Theoretical perspectives and two explanatory models of school bullying. *International Journal of Bullying Prevention*. 2024; 6(2):101-9. <https://doi.org/10.1007/s42380-022-00141-x>
31. Lee DH, Shin H. Parental bonding and adolescent bullying perpetration: Examining sequential indirect effects of anxiety and anger-in. *School psychology international*. 2021; 42(3):259-84. <https://doi.org/10.1177/0143034320988152>
32. Baker AJ, Verrocchio MC. Parental bonding and parental alienation as correlates of psychological maltreatment in adults in intact and non-intact families. *Journal of child and family studies*. 2015; 24:3047-57. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-0108-0>
33. Tugnoli S, Casetta I, Caracciolo S, Salviato J. Parental bonding, depression, and suicidal ideation in medical students. *Frontiers in psychology*. 2022; 4; 13:877306. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.877306>
34. Kidd KN, Prasad D, Cunningham JE, de Azevedo Cardoso T, Frey BN. The relationship between parental bonding and mood, anxiety and related disorders in adulthood: A systematic review and meta-analysis. *Journal of affective disorders*. 2022; 15; 307:221-36. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.03.069>
35. Schreiber JB, Nora A, Stage FK, Barlow EA, King J. Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of educational research*. 2006; 1;99(6):323-38. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
36. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. Guilford publications; 2023 May 24. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/74702/1/35.pdf>
37. Jackson DL. Revisiting sample size and number of parameter estimates: Some support for the N: q hypothesis. *Structural equation modeling*. 2003; 1;10(1):128-41. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM1001_6
38. Byrne BM. Structural equation modeling: Perspectives on the present and the future. *International Journal of Testing*. 2001; 1;1(3-4):327-34. <https://doi.org/10.1080/15305058.2001.9669479>
39. Espelage DL, Holt MK. Bullying and victimization during early adolescence: Peer influences and psychosocial correlates. In *Bullying behavior*. 2013; 18(2): 123-142. https://doi.org/10.1300/J135v02n02_08
40. Akbari Balootbangan A, Talepasand S. Validation of the Illinois bullying scale in primary school students of Semnan, Iran. *Journal of fundamentals of mental health*. 2015; 1;17(4): 178-185. <https://doi.org/10.22038/jfmh.2015.4507>
19. Zemestani M, Hosseini AA. Relationship between Childhood Maltreatment and Internet Addiction in University Students: Mediating Role of Attachment Styles and Coping Strategies. *Journal of Clinical Psychology*. 2024; 16(1): 13-23. [In Persian]. <https://doi.org/10.22075/jcp.2024.33357.2855>
20. Fang X, Fry DA, Ji K, Finkelhor D, Chen J, Lannen P, Dunne MP. The burden of child maltreatment in China: a systematic review. *Bulletin of the World Health Organization*. 2015; 93:176-85. <https://doi.org/10.2471/BLT.14.140970>
21. Buckingham ET, Daniolos P. Longitudinal outcomes for victims of child abuse. *Current psychiatry reports*. 2013; 15:1-7. <https://doi.org/10.1007/s11920-012-0342-3>
22. Cantón-Cortés D, Cortés MR, Cantón J. Child sexual abuse, attachment style, and depression: The role of the characteristics of abuse. *Journal of interpersonal violence*. 2015; 30(3):420-36. <https://doi.org/10.1177/0886260514535101>
23. Bender K. Why do some maltreated youths become juvenile offenders? A call for further investigation and adaptation of youth services. *Children and Youth Services Review*. 2010; 1;32(3):466-73. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.10.022>
24. Xiao Y, Jiang L, Yang R, Ran H, Wang T, He X, Xu X, Lu J. Childhood maltreatment with school bullying behaviors in Chinese adolescents: A cross-sectional study. *Journal of affective disorders*. 2021; 15; 281:941-8. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.11.022>
25. Zhang H, Han T, Ma S, Qu G, Zhao T, Ding X, Sun L, Qin Q, Chen M, Sun Y. Association of child maltreatment and bullying victimization among Chinese adolescents: The mediating role of family function, resilience, and anxiety. *Journal of affective disorders*. 2022; 15; 299:12-21. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.11.053>
26. Xie L, Wen P, Zhou J, Li X, Huang J, Li L. Association of child maltreatment and school bullying among Chinese adolescents: the mediating role of peer relationships. *BMC Public Health*. 2024; 19;24(1):2550. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-20082-y>
27. Wu W, Xie R, Ding W, Ding D, Tan D, Song S, Li W. A reciprocal relationship between parental maltreatment and child bullying perpetration in China. *Journal of research on adolescence*. 2024; 34(1):127-40. <https://doi.org/10.1111/jora.12902>
28. Seeds PM, Harkness KL, Quilty LC. Parental maltreatment, bullying, and adolescent depression: Evidence for the mediating role of perceived social support. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*. 2010; 17;39(5):681-92. <https://doi.org/10.1080/15374416.2010.501289>
29. Plexousakis SS, Kourkoutas E, Giovazolias T, Chatira K, Nikolopoulos D. School bullying and post-traumatic stress disorder symptoms: The role of

41. Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*. 1988; 1;52(1):30-41.
https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2
42. Salimi A, Jokar B, Nikpour R. Internet connections in life: Examining the role of perceived social support and feelings of loneliness in Internet use. *Quarterly Journal of Psychological Studies*. 2009; 5(3): 81-102. [In Persian].
[10.22051/psy.2009.1607](https://doi.org/10.22051/psy.2009.1607)
43. Parker G, Tupling H, Brown LB. A parental bonding instrument. *British journal of medical psychology*. 1979; 52(1):1-0.
<https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1979.tb02487.x>
44. Shaker A, Homeyli N. A study of attachment styles and parental bonding in patients diagnosed with obsessive-compulsive disorder, generalized anxiety disorder and depression. *Journal of Jahrom University of Medical Sciences*. 2011; 1;9(3): 20-29.
https://jmj.jums.ac.ir/article_700100.html [In Persian]
45. Gómez-Ortiz O, Romera EM, Ortega-Ruiz R. Parenting styles and bullying. The mediating role of parental psychological aggression and physical punishment. *Child abuse & neglect*. 2016; 1; 51:132-43.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.025>
46. Lee DH, Shin H. Parental bonding and adolescent bullying perpetration: Examining sequential indirect effects of anxiety and anger-in. *School psychology international*. 2021; 42(3):259-84.
<https://doi.org/10.1177/0143034320988152>
47. Wang X, Xie R, Ding W, Song S, Wu W, Wang X, Li W. Childhood abuse and adolescent school bullying: The mediating roles of perceived social support and loneliness. *Journal of child and family studies*. 2023; 32(10):3120-33.
<https://doi.org/10.1007/s10826-022-02486-9>